

เที่ยวได้

เรือกอกและในรูฯ

วุฒิ วัฒนสิน¹

จากหลักกิโลเมตรที่ 0 ณ วงเวียนหน้ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ตรงไปยังหมู่บ้านรูสะมิแลประมาณ 1 กิโลเมตร ผ่านไปรษณีย์โรงเรียนบ้านรูสะมิแล และสถานีอนามัยรูสะมิแล จนถึงทางเข้าวัดขจรประชาราม เลี้ยวซ้ายเป็นทางลูกรังเข้าไปประมาณ 100 เมตร ทางด้านซ้ายมือเป็นสวนมะพร้าวอันร่มรื่นที่เที่ยวได้ฉบับนี้ขอแนะนำ เพราะเป็นสถานที่ตั้งของอู่ต่อเรือกอกและลำที่ใหญ่ที่สุดในโลก

วิทยาเขตปัตตานี)ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารับจ้างต่อเรือกอกและทั้งแบบดั้งเดิมและแบบทำยัดตามแต่ความต้องการของผู้ว่าจ้าง ส่วนมากจะมีผู้ว่าจ้างต่อเรือกอกและแบบทำยัด เพราะกำลังเป็นที่นิยม เนื่องจากไม่ต้องใช้ไม้ยาวมากและมีราคาไม่สูงนักเหมาะกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน

เมื่อต้นปี 2544 นี้เอง มีผู้ว่าจ้างให้คุณแวฮามะต่อเรือกอกและแบบดั้งเดิม ยาว 27 ศอก (1 ศอก

อู่ต่อเรือกอกและในสวนมะพร้าวที่รูสะมิแล

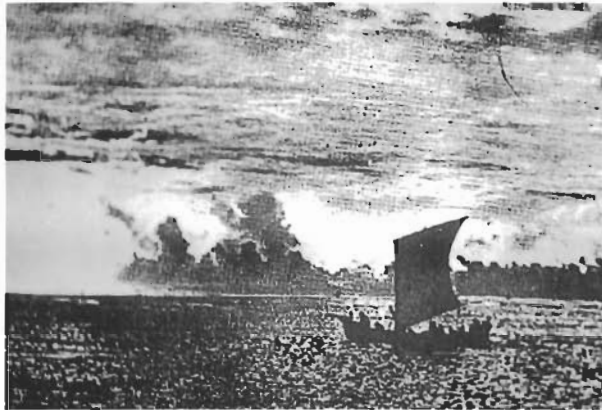
คุณแวฮามะ แวฮารี จึงชักชวนเพื่อนชื่อ มามะ เจ๊ะมะช่างในหมู่บ้านรูสะมิแลมาช่วยกันสร้างสรรค์ศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าชิ้นนี้

ณ บ้านเลขที่ 112 ซอยวัดขจรประชาราม ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เจ้าของบ้านคือคุณแวฮามะ แวฮารี ได้เล่าให้ฟังว่า ครอบครัวของคุณได้เริ่มต้นอาชีพช่างต่อเรือกอกและมานานกว่า 30 ปี (พร้อมกับการกำเนิดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เท่ากับ 18 นิ้ว) ซึ่งนับว่ามีความยาวที่สุดเท่าที่เคยมีปรากฏในการต่อเรือกอกและ เรือกอกและลำนี้จึงเป็นลำแรกที่ใหญ่และยาวที่สุดในโลก

เรือกอกและ คือ เรือประมง ซึ่งเดิมอาศัยลมในการขับเคลื่อน มีรูปพรรณสัณฐานเพรียว ไม่ตันลม

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เรือกอลและติดใบออกทะเลในยามเช้าและกลับเข้าฝั่งในตอนบ่าย

เป็นเรือที่อยู่ในสภาพโคลงเคลงเมื่อลงน้ำ เนื่องจากมีลักษณะของท้องเรือที่อยู่ใต้น้ำกลม จึงทำให้ลุ่มยากเมื่อถูกคลื่นลม แต่จะโคลงเคลงเท่านั้น ซึ่งตรงกับ ความหมายของคำว่า “กอลและ” ในภาษายาวี ซึ่งแปลว่า “โคลงเคลง”

เรือกอลและเดิมเป็นเรือขุดโดยนำไม้ใหญ่มาขุดให้เป็นลำเรือ ในสมัยก่อนเรือกอลและทุกลำเป็นเรือที่มีลักษณะหัวเรือยาว ท้ายยาว ไม่มีการเขียนลวดลายใดๆ ทั้งสิ้น สามารถนำเรือออกทำประมงชายฝั่งได้ ต่อมาไม้หายากขึ้นจึงเปลี่ยนวิธีการขุดเป็นลำเรือมาเป็นเรือที่ต่อขึ้นด้วยไม้กระดาน ซึ่งสามารถชักใบเรือเพื่อนำออกทะเลในเวลาเช้า และกลับเข้าฝั่งในเวลาบ่าย

เรือกอลและที่ช่างแวมะ และมามะ ถูกว่าจ้างให้ต่อเป็นเรือกอลและแบบดั้งเดิมที่มีหัวเรือและท้ายเรือเชิดสูงชัน ช่างทั้งสองใช้เวลา 6 เดือนในการต่อเรือกอลและลำนี้ เริ่มตั้งแต่การเตรียมไม้ ไม้ที่ใช้ในการประกอบ คือ ไม้จ๊องา หรือไม้ตะเคียนทอง โดยนำไม้มาเป็นท่อนๆ เพราะช่างไม่สามารถนำไม้ที่เป็นแผ่นสำเร็จรูปจากโรงขายไม้มาใช้ในการต่อเรือได้ เรือกอลและลำใหญ่ที่สุดนี้จึงจำเป็นต้องใช้ไม้จ๊องาที่มีความยาวเท่ากับ ความยาวของลำเรือ เพราะช่างไม่นิยมการต่อไม้ เนื่องจากจะทำให้ลำเรือไม่แข็งแรง ขึ้นตอน

ระหว่างการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอลและ

ต่อไปคือการตั้งกระดูกงู ซึ่งต้องมีความยาวเท่ากับ 27 สอก ตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง วางกง แล้วจึงขึ้นเป็นลำเรือ เสร็จแล้วจึงถึงขั้นตอนอุดรอยรั่วของลำเรือ เพื่อป้องกันน้ำที่จะซึมเข้ามา ขั้นตอนสุดท้ายของการต่อลำเรือ คือการทำส่วนประดับต่างๆ อันได้แก่ ใบหัวเรือ บางา จาปิง ชางอ และรอยแยะ ซึ่งได้มีการออกแบบและฉลุเป็นลวดลายสวยงาม เตรียมพร้อมสำหรับการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมด้วยสีน้ำมันในลำดับต่อไป

เมื่อต่อลำเรือเสร็จ ช่างแวมะ แวมาลี ก็เชิญช่างเขียนลวดลายจิตรกรรมชื่อ มะแอ เป็นชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นช่างเขียนและช่างตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอลและฝีมือดีจากหมู่บ้านบางตะวา จังหวัดปัตตานี เป็นช่างพื้นบ้านที่ไม่เคยได้รับการเรียนรู้วิธีการวาดภาพจากสถาบันใดๆ เลย แต่อาศัยการศึกษาฝึกฝนจากการดูและจดจำด้วยตนเองเป็นหลัก ดังคำกล่าวที่ว่า “ครูพักลักจำ” แล้วพยายามฝึกหัดวาดจนชำนาญ

การวาดลวดลายบนเรือกอลและ เริ่มต้นจากการรองพื้นด้วยสีน้ำมัน ซึ่งเป็นสีแท้ (Hue) อันได้แก่ สีแดง น้ำเงิน หรือเขียว 3 ชั้น ขึ้นตอนต่อไปการระบายสีลวดลายจะลงสีอ่อน (Tint) อันได้แก่ สีชมพู เขียวอ่อน เหลืองอ่อน และฟ้า ระบายเป็นพื้นก่อน

ปล่อยให้สีแห้ง แล้วจึงลงสีแท้ (Hue) อันได้แก่ สีแดง เขียว เหลือง และน้ำเงิน ลงในส่วนที่เป็นเงา ปล่อยให้แห้ง แล้วจึงลงสีขาวในส่วนที่มีแสงจัด (High Light) แล้วจึงใช้สีดำตัดเส้น

ลวดลายจิตรกรรมที่ตกแต่งบนเรือกอและ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างศิลปะไทย

ศิลปะจีน และศิลปะอิสลาม (Islamic Art) ศิลปะไทย ที่ปรากฏบนเรือกอและ ได้แก่ ลวดลายไทย และสัตว์ในจินตนาการในปาหิมพานต์ ศิลปะจีน ได้แก่ ภาพสัตว์ในจินตนาการของจีน เช่น มังกร กิเลน นกยูง และ นกกระเรียน

การระบายสีอ่อนเป็นพื้น

การระบายสีเข้มขึ้นในส่วนของเขา

การตกแต่งลวดลายด้วยสีเข้มเพื่อความคมชัด

ส่วนที่เป็นภาพหุมนานหรือนางเงือก ใช้วิธีการเกลี่ยสีเพื่อให้เกิดความกลมกลืน

ภาพหุมนานบนใบหัวเรือกอและ

ภาพนางเงือกบนใบหัวเรืออีกด้านหนึ่ง

☞ ภาพพญาอินทรี

☞ ภาพมังกรและไก่อัน

☞ ภาพมังกรทั้งสี่กับไก่อัน

☞ การตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนกราบเรือด้านล่าง

☞ เรือกอบและที่ตกแต่งลวดลายจิตรกรรมเรียบร้อยแล้ว

ศิลปะอิสลาม ได้แก่ ลวดลาย พรรณไม้ แบบเถาเลื้อย
ช่างมะแอใช้เวลาประมาณ 1 เดือนในการตกแต่ง
ลวดลายจิตรกรรมสร้างความอลังการให้แก่เรือกอบและลำนี้
คุณค่าของเรือกอบและที่เป็นรูปธรรมที่สุด คือ
การใช้เป็นยานพาหนะสำหรับประกอบอาชีพประมงใน
เขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรือกอบและสามารถบอก
เรื่องราวในประวัติศาสตร์ ชาวประมงใช้เรือกอบและ

เพื่อการติดต่อกับเพื่อนบ้าน และเพื่อนันทนาการ คือ
การแข่งขันประชันความเร็ว สำหรับเรือกอบและลำที่ใหญ่
ที่สุดในโลกนั้นมีคุณค่าในด้านการประชาสัมพันธ์และ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานี ด้วยขนาดของ
เรือมีขนาดใหญ่จึงต้องใช้เครื่องยนต์ในการขับเคลื่อน
ทำให้เรือกอบและลำนี้พุ่งไปข้างหน้าด้วยความสง่างาม
เรียบสงบ ไม่มีสภาพโคลงเคลงให้เห็นอีกต่อไป

☞ ภายในเรือกอลำที่ใหญ่ที่สุดในโลก

☞ กอลำและพวงไปเบื้องหน้าในลุ่มน้ำตาหิรัญให้ปวงชนต่อไป

เรือกอลำและเป็นวัฒนธรรมทางศิลปกรรมของกลุ่มชนพื้นบ้านภาคใต้ที่สามารถสะท้อนการแสดงออกของวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างศิลปะไทย ศิลปะจีน และศิลปะอิสลามที่ผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จึงนับได้ว่าเรือกอลำและโปงลางเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าแก่การสืบทอดต่อไปเป็นอย่างยิ่ง

